

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	15
Akty prawne	15
Inne	16
Wstęp Rzecznika Praw Dziecka	17
Wstęp	19
Rozdział I. Uwagi terminologiczne	25
1. Definicja terminu „dziecko” w aktach prawa międzynarodowego	25
1.1. Koniec okresu dzieciństwa	26
1.2. Początek okresu dzieciństwa	26
2. Konflikt zbrojny/działania zbrojne	28
2.1. Konflikt zbrojny, działania zbrojne, wojna – rozróżnienie pojęć	28
2.2. Rodzaje konfliktów zbrojnych	30
A. Międzynarodowy konflikt zbrojny	31
B. Niemiędzynarodowy konflikt zbrojny	32
C. Umiędzynarodowione konflikty wewnętrzne	37
3. Uczestnictwo w działaniach zbrojnych. Udział bezpośredni. Udział pośredni	37
Rozdział II. Ochrona dzieci przed uczestnictwem w działaniach zbrojnych w aktach prawa międzynarodowego	41
1. Rys historyczny międzynarodowej prawnej ochrony dzieci przed uczestnictwem w działaniach zbrojnych	41

1.1. Deklaracja Praw Dziecka z 1924 roku	42
1.2. Projekt konwencji o ochronie dzieci w sytuacjach nadzwyczajnych i konfliktu zbrojnego z 1938 roku	42
1.3. Projekt konwencji o ochronie dzieci w sytuacji konfliktu międzynarodowego lub wojny domowej z 1946 roku	43
1.4. Deklaracja Praw Dziecka z 1959 roku	43
1.5. Deklaracja o ochronie kobiet i dzieci w sytuacjach nadzwyczajnych i w czasie konfliktów zbrojnych z 1974 roku	44
2. Wiążące akty prawa międzynarodowego regulujące zagadnienie ochrony dzieci przed angażowaniem w działania zbrojne	45
3. Międzynarodowe prawo karne wobec zagadnienia ochrony dzieci przed uczestnictwem w działaniach zbrojnych	46
3.1. Artykuł 8 ust. 2 lit. (b) (xxvi) oraz artykuł 8 ust. 2 lit. (e) (vii) Statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego z 1998 roku	46
A. Wcielanie/werbowanie w szeregi sił/ugrupowań zbrojnych. . . .	48
B. Wykorzystywanie do aktywnego uczestnictwa w działaniach zbrojnych.	49
C. Próg wiekowy	50
D. Podmioty odpowiedzialne za zbrodnie wojenne z artykułu 8 ust. 2 lit. (b) (xxvi) oraz artykułu 8 ust. 2 lit. (e) (vii)	51
3.2. Statut Specjalnego Trybunału dla Sierra Leone	52
4. Ochrona dzieci przed uczestnictwem w działaniach zbrojnych w międzynarodowym prawie pracy — Konwencja nr 182 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotycząca zakazu i natychmiastowych działań na rzecz eliminowania najgorszych form pracy dzieci z 1999 roku	53
5. Regionalny instrument międzynarodowej prawnej ochrony dzieci narażonych na udział w działaniach zbrojnych — Afrykańska Karta Praw i Dobra Dziecka z 1990 roku	56

Rozdział III. Międzynarodowe prawo humanitarne wobec kwestii ochrony dzieci przed uczestnictwem w działaniach zbrojnych	61
1. Konwencja Genewska o ochronie osób cywilnych podczas wojny z 1949 roku	61
1.1. Artykuł 50 ust. 2 zd. drugie	62
1.2. Artykuł 51 ust. 1	63
1.3. Artykuł 51 ust. 2	64
2. Protokoły Dodatkowe z 1977 roku	66
2.1. Protokół dodatkowy do konwencji genewskich z 1949 roku dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (I Protokół dodatkowy)	68
A. Termin „dzieci”	69
B. Minimalny wiek zezwalający na uczestnictwo w działaniach zbrojnych	70
C. Forma udziału w działaniach zbrojnych	71
D. Zakres pojęcia „rekrutacji”	73
E. Charakter i zakres obowiązków stron konfliktu	74
F. Status prawny dzieci uczestniczących w działaniach zbrojnych – artykuł 77 ust. 3	77
G. Odpowiedzialność karna	79
2.2. Protokół dodatkowy do konwencji genewskich z 1949 roku dotyczący ochrony ofiar niemiędzynarodowych konfliktów zbrojnych (II Protokół dodatkowy)	79
A. Termin „dziecko” oraz minimalny wiek rekrutacyjny	80
B. Zakres zakazów wynikających z przepisu artykułu 4 ust. 3 lit. c)	81
C. Charakter i zakres obowiązków stron protokołu	82
D. Artykuł 4 ust. 3 lit. d)	83
E. Status prawny dzieci uczestniczących w działaniach zbrojnych w sytuacji konfliktu niemiędzynarodowego	84
F. Odpowiedzialność karna	84

Rozdział IV. Prace nad przepisem Konwencji o prawach dziecka poświęconym ochronie dzieci przed uczestnictwem w działaniach zbrojnych . . .	85
1. Argumenty na rzecz uchwalenia Konwencji o prawach dziecka	85
2. Przebieg prac nad artykułem poświęconym ochronie dzieci przed uczestnictwem w działaniach zbrojnych w latach 1983–1989	87
2.1. Rok 1983	87
2.2. Rok 1984	88
2.3. Rok 1985	88
2.4. Rok 1986	90
A. Uwagi dotyczące treści ustępu 1	92
B. Uwagi dotyczące treści ustępu 2	93
C. Uwagi dotyczące treści ustępu 3	96
2.5. Rok 1987	97
2.6. Rok 1988	98
2.7. Rok 1989	102
A. Ustęp 1 artykułu 20 projektu Konwencji o prawach dziecka	104
B. Ustęp 2 artykułu 20 projektu Konwencji o prawach dziecka	104
C. Ustęp 3 artykułu 20 projektu Konwencji o prawach dziecka	107
D. Ustęp 4 artykułu 20 projektu Konwencji o prawach dziecka	108
Rozdział V. Artykuł 38 Konwencji o prawach dziecka	113
1. Strony Konwencji o prawach dziecka	114
2. Deklaracje i zastrzeżenia państw wobec przyjętej treści artykułu 38 Konwencji o prawach dziecka	116
3. Analiza i wykładnia treści artykułu 38 Konwencji o prawach dziecka	119
3.1. Artykuł 38 ustęp 1	120
3.2. Artykuł 38 ustęp 2	122
3.3. Artykuł 38 ustęp 3	125
3.4. Artykuł 38 ustęp 4	127

4. Zasięg obowiązywania artykułu 38 Konwencji o prawach dziecka	129
5. Wnioski końcowe	131

Rozdział VI. Geneza oraz przebieg prac nad Protokołem fakultatywnym do Konwencji o prawach dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne	139
1. Geneza protokołu	139
1.1. Rola Komitetu Praw Dziecka	140
1.2. Raport Gracy Machel	143
1.3. Stanowisko Specjalnego Przedstawiciela Sekretarza Generalnego ONZ do spraw dzieci i konfliktów zbrojnych (Special Representative of the Secretary-General on Children in Armed Conflict)	146
2. Przebieg prac nad Protokołem fakultatywnym do Konwencji o prawach dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne w latach 1994–2000	148
2.1. Pierwsza sesja Grupy Roboczej – 1994/1995 rok	149
2.2. Druga sesja Grupy Roboczej – 1996 rok	151
2.3. Trzecia sesja Grupy Roboczej – 1997 rok	154
2.4. Czwarta sesja Grupy Roboczej – 1998 rok	156
2.5. Piąta sesja Grupy Roboczej – 1999 rok	159
2.6. Szósta sesja Grupy Roboczej – 2000 rok	162
3. Uchwalenie i wejście w życie Protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne	163
4. Deklaracje, zastrzeżenia i sprzeciwy państw wobec przyjętej treści protokołu fakultatywnego	165
4.1. Zastrzeżenie zgłoszone przez Turcję oraz sprzeciwy Republiki Cypru	166
4.2. Zastrzeżenie zgłoszone przez Oman oraz sprzeciwy państw	167

Rozdział VII. Analiza i wykładnia treści postanowień Protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne	169
1. Preambuła	170
2. Bezpośredni udział w działaniach zbrojnych – artykuł 1	172
2.1. Minimalny wiek zezwalający na uczestnictwo w działaniach zbrojnych	173
2.2. Członkowie sił zbrojnych	174
2.3. Bezpośredni udział w działaniach zbrojnych	175
2.4. Działania zbrojne	178
2.5. Charakter i zakres obowiązków państw–stron protokołu fakultatywnego	180
3. Obowiązkowa rekrutacja w szeregi sił zbrojnych państwa – artykuł 2	184
3.1. Zakres pojęcia „rekrutacji”	185
3.2. Podmioty objęte ochroną	185
3.3. Obowiązki państw	186
4. Ochotnicze wstępowanie w szeregi narodowych sił zbrojnych – artykuł 3 ust. 1–4	187
4.1. Minimalny wiek dopuszczający ochotnicze wstępowanie w szeregi narodowych sił zbrojnych – artykuł 3 ust. 1	188
4.2. Deklaracje państw – artykuł 3 ust. 2 i 4	191
4.3. Minimum zabezpieczeń – artykuł 3 ust. 3 i 4	193
5. Szkoły wojskowe – artykuł 3 ust. 5	195
6. Pozarządowe ugrupowania zbrojne – artykuł 4	197
6.1. Zakaz naboru lub wykorzystywania w działaniach zbrojnych osób poniżej osiemnastego roku życia przez grupy zbrojne inne niż siły zbrojne danego państwa – artykuł 4 ust. 1	198
6.2. Zakres obowiązków państw–stron protokołu – artykuł 4 ust. 2	199
6.3. Status prawny ugrupowań pozarządowych – artykuł 4 ust. 3	200
7. Wnioski końcowe	201

Rozdział VIII. Mechanizmy monitorowania i egzekwowania przestrzegania międzynarodowych zobowiązań stwarzających ramy prawnej ochrony dzieci przed uczestnictwem w działaniach zbrojnych	207
1. Komitet Praw Dziecka	207
1.1. Sprawozdania państw z realizacji przepisów Konwencji o prawach dziecka oraz Protokołu fakultatywnego w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne	208
1.2. Procedura badania sprawozdań	210
1.3. Uwagi końcowe (<i>concluding observations</i>) Komitetu Praw Dziecka	211
1.4. Współpraca międzynarodowa	212
1.5. Dni ogólnej dyskusji (<i>days of general discussion</i>)	213
1.6. Projekt Protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne	214
1.7. Decyzje (zalecenia) Komitetu Praw Dziecka	214
1.8. Uwagi ogólne Komitetu Praw Dziecka (<i>General Comments</i>) w przedmiocie interpretacji przepisów z zakresu ochrony dzieci przed uczestnictwem w działaniach zbrojnych	215
1.9. Skargi indywidualne (<i>Individual complaints</i>)	217
2. Rada Bezpieczeństwa i Zgromadzenie Ogólne ONZ	217
2.1. Rezolucje Rady Bezpieczeństwa ONZ	218
A. Rezolucja 1261 z 1999 roku	218
B. Rezolucja 1314 z 2000 roku	219
C. Rezolucja 1379 z 2001 roku	219
D. Rezolucja 1460 z 2003 roku	220
E. Rezolucja 1539 z 2004 roku	220
F. Rezolucja 1612 z 2005 roku	221
G. Rezolucja 1882 z 2009 roku	222
H. Rezolucja 1998 z 2011 roku	222
2.2. Rezolucje Zgromadzenia Ogólnego ONZ	223

3. Specjalny Przedstawiciel Sekretarza Generalnego ONZ do spraw dzieci i konfliktów zbrojnych (Special Representative of the Secretary-General on Children in Armed Conflict)	225
4. Międzynarodowe trybunały karne.	228
4.1. Międzynarodowy Trybunał Karny	229
4.2. Specjalny Trybunał dla Sierra Leone (The Special Court for Sierra Leone).	231
5. Rola innych instytucji i organizacji międzynarodowych	233
5.1. Instytucje i organizacje uniwersalne	233
A. Wysoki Komisarz Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. uchodźców (UNHCR)	233
B. Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża (MKCK)	234
5.2. Instytucje i organizacje regionalne	235
A. Afrykański Komitet Ekspertów ds. praw i dobra dziecka.	235
B. Rada Europy	236
C. Unia Europejska	237
6. Międzynarodowe organizacje pozarządowe.	238
Zakończenie	241
Bibliografia	253
Literatura	253
Artykuły prasowe.	262
Materiały źródłowe.	263
Akty prawa międzynarodowego	263
Umowy międzynarodowe	263
Akty o charakterze deklaratorywnym	265
Wybrane orzecznictwo	267
Sprawozdania Otwartej Grupy Roboczej do spraw kwestii Konwencji o prawach dziecka (Reports of the Open-ended Working Group on the Question of a Convention on the Rights of the Child).	268

Dokumenty Grupy Roboczej do spraw opracowania projektu Protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne (Documents of Working Group on the elaboration of a draft Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on involvement of children in armed conflicts)	268
Sprawozdania Komitetu Praw Dziecka (Reports of the Committee on the Rights of the Child)	269
Uwagi końcowe Komitetu Praw Dziecka (Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child).	270
Ogólne Wytyczne Komitetu Praw Dziecka (General Guidelines of the Committee on the Rights of the Child). . .	270
Uwagi ogólne Komitetu Praw Dziecka (General Comments of the Committee on the Rights of the Child). . .	271
Strony internetowe.	272
Załączniki	277
Załącznik nr 1. Wstępny projekt Protokołu fakultatywnego w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne z 1994 roku.	277
Załącznik nr 2. Projekt Protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne, uchwalony na zakończenie pierwszej sesji Grupy Roboczej w 1995 roku	280
Załącznik nr 3. Projekt Protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne, uchwalony na zakończenie drugiej sesji Grupy Roboczej w 1996 roku	285
Załącznik nr 4. Projekt Protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne, uchwalony na zakończenie trzeciej sesji Grupy Roboczej w 1997 roku	289

Załącznik nr 5. Projekt Protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne, uchwalony na zakończenie czwartej sesji Grupy Roboczej w 1998 roku	293
Załącznik nr 6. Projekt Protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne, uchwalony na zakończenie czwartej sesji Grupy Roboczej w 1998 roku w wersji przedstawionej przez przewodniczącego sesji, tzw. <i>Chairman's Perception</i>	297
Załącznik nr 7. Projekt Protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne, uchwalony na zakończenie szóstej sesji Grupy Roboczej w 2000 roku	300